

PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS APRAŠE NURODYTOS INFORMACIJOS PAGRINDIMO APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Plėtos programos pažangos priemonės kodas ir pavadinimas	01-004-08-04-04 „Sukurti sąlygas duomenimis ir eksperimentavimo praktikomis grįstiems sprendimams“
Nacionalinio pažangos plano (NPP) uždavinys	8.4 uždavinys. Tobulinti viešojo valdymo sistemą, didinti jos efektyvumą ir atvirumą
Plėtos programa	Viešojo valdymo plėtos programa
Atsakinga institucija (koordinuojanti institucija)	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (koordinuojanti institucija – Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija)

II SKYRIUS SIEKIAMAS POKYTIS

PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS LAUKIAMAS POKYTIS

Sprendžiama problema

Pažangos priemone sprendžiama Viešojo valdymo plėtos programoje nurodyta NPP 8.4 uždavinio problema ir jos priežastys:

Per mažai taikomos viešojo valdymo inovacijos, ieškant inovatyvių valdymo ir viešosios politikos problemų sprendimo būdų, galinčių padidinti viešojo valdymo efektyvumą ir veiksmingumą. Spręstinos problemos priežastys (prioriteto tvarka):

- 5.1. Institucijose trūksta inovacijų taikymo kultūros, motyvacijos ir gebėjimų jas kurti ir diegti.
- 5.2. Išteklių inovatyviems sprendimų būdams kurti ir diegti trūkumas.
- 5.3. Neišnaudojamos viešojo valdymo inovacijų bendrakūrybos kartu su privačiu ir nevyriausybinio sektoriais, kitomis institucijomis galimybės.
- 5.4. Nevykdoma viešojo valdymo inovacijų stebėseną ir analizė.

Siekiamas pokytis

Šia priemone siekiama:

1. veiksmingesnių, geresnius rezultatus kuriančių ir visuomenės poreikius atliepiančių bei viešosios politikos problemas praktiškai sprendžiančių viešosios politikos sprendimų;
2. priimtų sprendimų veiksmingesnio, efektyvesnio, operatyvesnio ir pagrįsto duomenimis ir jų analize įgyvendinimo.

Priemone siekiama viešojo valdymo kokybinio pokyčio, kad sprendimai būtų pagrįsti aktualiais duomenimis, inovatyvūs sprendimai išbandyti praktikoje, sprendimai įgyvendinami laiku ir efektyviai.

Geresni sprendimai ir realaus laiko duomenimis ir jų analize pagrįstas veiksmingas jų įgyvendinimas didina:

- viešojo sektoriaus naudą visuomenei ir verslui (per geresnes viešąsias paslaugas);
- paties viešojo sektoriaus efektyvumą – mažinamas poreikis nuolat keisti (tikslinti ir tobulinti) teisės aktus, kuriuose netinkamai (neįvertinus duomenų, taikliai nukreiptų į sprendžiamą problemą) reglamentuoti sprendimų įgyvendinimo mechanizmai. Taip stabdoma teisėkūros infliacija, mažinama institucijoms tenkanti administracinė našta, taupomos viešosios lėšos ir kt.;

- pasitikėjimą valstybe – stabili teisinė aplinka ir tikslingas bei taiklus viešosios politikos problemų sprendimas sudaro sąlygas labiau pasitikėti valstybe ir valstybės institucijų ir įstaigų priimamais sprendimais.

Pokyčio siekiama šiais būdais:

1. **Stiprinant įrodymais grįsto valdymo priemones.** Paskutiniu metu didelis dėmesys skiriamas įrodymais grįsto valdymo stiprinimui – kuriama integruota politikos intervencijų vertinimo ir išlaidų peržiūrų sistema strateginio valdymo sistemoje; kuriama bendra analitinių įrodymų biblioteka, siekiant užtikrinti atliktų tyrimų prieinamumą ir didesnę jų panaudojamumą valdymo sprendimams pagrįsti; siekiama stiprinti mokslu grįstų įrodymų panaudojimą sprendimams priimti ir kt. Vis dėlto, atsižvelgiant į COVID-19 viruso valdymo pamokas, kitų šalių praktiką, didėjančias informacijos ir duomenų apimtis, matoma tam tikra spraga ir galimybė papildyti bei sustiprinti analitines priemones **pasitelkiant duomenis įrodymams parengti**. 2021 m. EBPO ataskaitoje, parengtoje įgyvendinant Techninės paramos priemonės finansuojamą projektą „[Irodymų pasitelkimas Lietuvos Vyriausybėje. Sprendimų priėmimo tobulinimas ir politikos vertinimas ilgalaikei šalies plėtrai](#)“, teigiama, kad, norint parengti patikimą ir pagrįstą analizę, kuria remiantis formuluojami politikos patarimai, būtina turėti prieigą prie kokybiškų ir naujausių duomenų, tinkamas technines priemones ir gebėjimus šiems duomenims apdoroti. Techninės galimybės kaupti duomenis kuriamos ir didelė dalis administracinių duomenų pradėti kaupti Valstybės duomenų valdysenos informacinėje sistemoje (toliau – VDV IS) (Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2023 m. vasario 27 d. įsakymu Nr. 4-114 patvirtintas Valstybės duomenų agentūros įgyvendinamas projektas „Valstybės informacinių išteklių integravimas į valstybės duomenų ežerą“, finansuojamas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšomis). Tačiau sukūrus infrastruktūrą ir kaupiant duomenis, būtina stiprinti gebėjimus juos tinkamai panaudoti sprendimams priimti ir politikos įgyvendinimo rezultatams analizuoti. Šia priemone numatoma kurti analitinius pajėgumus, išbandyti galimybes ir pritaikyti duomenis konkrečių sprendimų analizei, kurti ir skleisti duomenų analizės praktikas ministerijose.
2. **Ieškant inovatyvių būdų spręsti problemą, taikant eksperimentus inovatyvių priemonių veiksmingumui didinti.** Siekiant spręsti nurodytą NPP 8.4 uždavinio problemą, bus ieškoma inovatyvių problemų sprendimo būdų, jie išbandomi praktikoje, remiantis bandymo metu surinktais duomenimis, vertinami šių priemonių įgyvendinimo realiomis sąlygomis rezultatai. Lietuvoje trūksta eksperimentų taikymo patirties, jiems taikyti reikalingi organizaciniai ir analitiniai gebėjimai, siekiant tinkamai sukonstruoti eksperimento įgyvendinimą ir įvertinti, ar inovatyvi priemonė pasiteisina ir kuria siektinus rezultatus. Inovacijos visuomet turi nesėkmės riziką. Inovatyvios priemonės, įteisinamos teisės aktuose ir diegiamos visos šalies mastu, kartais neveikia taip, kaip tikėtasi: tikslinė grupė nesinaudoja sukurta priemone (pvz., nauja paslauga), nes priemonė yra nepatraukli, nepatogi naudotis, arba neturi apie ją informacijos. Didesnis dėmesys, pastangos ir investicijos sprendimo priėmimo žingsnyje, išbandymas mažesniu mastu atsiperka, nes padeda išvengti klaidų ir neveikiančių priemonių, leidžia jas patobulinti ir taip sutaupyti ribotus viešuosius išteklius. Pasaulinėje praktikoje viešajame sektoriuje jau daugiau nei dešimtmetį taikomi eksperimentai, pagrįsti elgsenos mokslų įžvalgomis, kuriais praktikoje siekiama išbandyti, kaip į pokyčius reaguoja visuomenė ir ar šie sprendimai iš tiesų pakeičia tikslinių grupių elgseną norima linkme. Siekiant užtikrinti veiksmingą ir operatyvų jau priimtų sprendimų įgyvendinimą, būtina formuoti tvarius viešosios politikos valdysenos metodus ir būdus, įgalinančius stebėsenos, analizės ir koregavimo ciklus sistemines ir (ar) kompleksines srityse, duomenimis grįstus ir visuomenės poreikius atitinkančius sprendimus; taip pat svarbus tinkamas pasirengimas technologiniu aspektu. Priemone numatoma sukurti veiksmingus priemonių įgyvendinimo valdysenos, stebėsenos, koregavimo procesus ir užtikrinti tinkamų, geriau valdysenos poreikius atliepančių technologinių sprendimų pasirinkimą.

Šia priemone pokyčio siekiama **sutelkiant kompetencijas ir įgyvendinant konkrečius analitinius veiksmus, per praktiką integruojant duomenų analizę ir eksperimentavimą į viešąjį valdymą**. Sukaupta patirtis leis ieškoti tinkamiausių būdų šias praktikas pritaikyti ir įtvirtinti sisteminiu lygiu – kuriant ir diegiant duomenų analizės, eksperimentavimo procesus, vykdant komunikaciją ir stiprinant gebėjimus, metodiškai vadovaujant tvarios valdysenos klausimais, telkiant valstybės institucijų ir įstaigų kompetencijas, kuriant bendradarbiavimo tinklą ir koordinuojant jo veiklą.

Tikslinė grupė

Priemonės tiesioginė tikslinė grupė – viešojo sektoriaus įstaigos (ministerijos ir joms pavaldžios įstaigos, Vyriausybės kanceliarija, kitos įstaigos).

Galutinė tikslinė grupė – visuomenė, kuri gaus naudą dėl geresnius rezultatus kuriančios ir geriau jos nuomonę ir poreikius atliepiančios viešosios politikos įgyvendinimo (geresnių viešųjų paslaugų).

Suderinamumas su kitomis iniciatyvomis

Priemonės įgyvendinimo metu vykdoma analitinė veikla suderinta su kitomis iniciatyvomis, skirtomis įrodymais grįstam valdymui stiprinti, Vyriausybės strateginės analizės centro (STRATA) veikla ir jas papildo bei sustiprina kiekybinių, realaus laiko duomenų analitikos taikymu. Ji taip pat papildo kuriamą VDV IS, siekiant užtikrinti valstybės valdymui svarbiausių duomenų ežere kaupiamų duomenų panaudojimą valdymo sprendimams priimti ir jau priimtų sprendimų efektyviam ir veiksmingam įgyvendinimui užtikrinti.

Inovacijų išbandymo aspektu priemonė yra susijusi ir papildo ministerijų pažangos priemonės, numatytas inovatyvių sprendinių pritaikymui atskirose valstybės veiklos srityse: Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos šeimos politikos stiprinimo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 09-004-02-05-01 „Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti socialinės paramos veiksmingumą kriziniais atvejais šeimoje“ apraše suplanuotą veiklą „Socialinių inovacijų kūrimas ir išbandymas“; Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Sveikatos priežiūros kokybės ir efektyvumo didinimo plėtros programos pažangos priemonės Nr. 11-002-02-11-01 „Gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą“ apraše numatytas veiklas „Inovatyvių specializuotų sveikatos priežiūros paslaugų teikimo ir organizavimo modelių kūrimas ir išbandymas“, „Inovatyvių pirminės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo ir organizavimo modelių kūrimas ir išbandymas“, „Pacientų pavėžėjimo paslaugos modelio sukūrimas ir išbandymas“.

III SKYRIUS ALTERNATYVŲ ANALIZĖ

PIRMASIS SKIRSNIS PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS ALTERNATYVOS

Priemonė yra analitinio tipo, todėl jai nėra atliekama alternatyvų analizė ir socialinis ekonominis vertinimas (remiantis Strateginio valdymo metodikos 89.3 papunkčiu). Socialinę-ekonominę naudą kurs konkretūs sprendimai, priemonės, priimti ir įgyvendinti šios veiklos metu atliktų analitinių veiksmų pagrindu.

VEIKLA: Duomenų analizės, eksperimentavimo taikymas taiklių ir veiksmingų sprendimų paieškai ir efektyviai jų įgyvendinimo valdysenai užtikrinti

Veiklos poreikis

Duomenų analizės viešajame valdyje poreikis pagrindžiamas Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) [ataskaitoje](#) „*Irodymų pasitelkimas Lietuvos Vyriausybėje. Sprendimų priėmimo tobulinimas ir politikos vertinimas ilgalaikiai šalies plėtrai*“, taip pat jį rodo kitų šalių ir tarptautinių organizacijų praktika (pristatyta šio aprašymo II skyriuje „Siekiamas pokytis“). Inovacijų ir jų eksperimentų vykdymo Lietuvoje poreikis nustatytas 2022 m. STRATA parengtoje tyrimo „*Viešojo valdymo inovacijų koncepcija ir valdysenos modelis*“ [ataskaitoje](#). Tyrime analizuojant viešojo valdymo inovacijų skatinimo problematiką, pabrėžiama, kad pokytis gali būti apibūdinamas kaip inovacija tik po tam tikro laiko. Todėl yra svarbus eksperimento, kaip potencialios inovacijos, kurios teigiamas poveikis yra tik numatomas, svarbos suvokimas. Ataskaitoje pabrėžiama, kad, pasirašydama EBPO viešojo sektoriaus inovacijų deklaraciją, Lietuva įsipareigojo ne tik remti inovacijas, skirtas aiškioms ir žinomoms problemoms spręsti, bet ir skatinti eksperimentavimą bei naujų idėjų išbandymą.

Veiklos tipas

Veikla apima įgyvendinamus analitinius veiksmus, kurių pagrindu bus priimami sprendimai dėl konkrečių priemonių ir jų įgyvendinimo, rezultatų stebėsenos, teisės aktų, reformų, institucijų veiklos pokyčių skirtingose viešosios politikos srityse.

Konkretūs analitiniai produktai apims: duomenų surinkimą, skirtingų duomenų rinkinių susiejimą ir jų analizę, reikalingą sprendimui priimti; duomenų, rodiklių, reikalingų sprendimų įgyvendinimo stebėsenai, parengimą ir jų analizę; technologinį pasirengimą sėkmingam pasirinktų sprendimų įgyvendinimui; bandomųjų priemonių / eksperimentų įgyvendinimą, duomenų apie jų rezultatus surinkimą ir įvertinimą; analitinės, eksperimentavimo veiklos praktikos sisteminimą ir kt.

Veiklos vykdytoja

Veiklos vykdytoja – Vyriausybės kanceliarija. Joje bus suburta tinkamų kompetencijų turinti komanda, kuri, bendradarbiaudama su ministerijomis ir kitomis viešojo administravimo institucijomis, vykdys konkrečias analitines veiklas, skirtas konkrečių probleminių situacijų sprendiniams rasti ir pasiūlyti ir (ar) konkrečioms priimtoms sprendimams įgyvendinti, taip pat skleis šią praktiką.

Naujų duomenų analitikos ir eksperimentavimo praktikų kūrimo etape svarbu ne tik suburti tinkamas analitines kompetencijas, bet ir turėti pakankamų įrankių ir įgaliojimų bendradarbiauti su kitomis institucijomis, prireikus sukurti reguliacines ir kitas sąlygas, reikalingas duomenims panaudoti eksperimentui įgyvendinti, technologiniams sprendiniams sukurti ir įgyvendinti, spręsti kylančias įgyvendinimo problemas. Todėl numatoma, kad už veiklos įgyvendinimą atsakingi darbuotojai bus įdarbinti Vyriausybės kanceliarijoje.

Finansavimo apimtis

Veiklai įgyvendinti 7 metų laikotarpiui numatoma skirti 3 200 tūkst. eurų. Numatomos išlaidos – darbo užmokestis veiklą kokybiškai įgyvendinti ir nustatytą rodiklį pasiekti reikalingai atitinkamų kompetencijų turinčiai komandai. Vyriausybės kanceliarijoje priemonei įgyvendinti numatoma įdarbinti šių kompetencijų darbuotojus: analitikus ir duomenų analitikus, IT projektų vadovus, IT architektus. Atsižvelgiant į veiklos pobūdį ir priemonės rodiklį (*Inovatyviu būdu, grindžiant naujomis duomenų analizės ir / ar eksperimentavimo praktikomis, įgyvendintų sprendimų skaičius*), komanda bus formuojama atsižvelgiant į nustatytiems įgyvendinti sprendimams

reikalingas kompetencijas, taip pat į atitinkamu laikotarpiu reikalingų įgyvendinti sprendimų skaičių, todėl įdarbintų darbuotojų skaičius per visą priemonės įgyvendinimo laikotarpį gali skirtis.

Tikslinės grupės

Viešojo sektoriaus įstaigos (ministerijos ir joms pavaldžios įstaigos, Vyriausybės kanceliarija, kitos įstaigos).